

Ekilla bro

Några kilometer norr om Bålsta vid Ekilla bro står en över två meter hög runsten med inskrift från 1000-talet. Ytterligare ett par kilometer längre norrut vid Varpsundet finns ännu en runsten med nästan likalydande text. Runstenarna är resta av fem söner till minne av sin far som dött i österled tillsammans med Ingvar.

Runor

††NITR : †NY • YITI : †NY • YTR : †NY •
 BIRI • †NY • TITRPR • BIR • R†IHTN •
 HT†IT B†† • †PTI • YN††IY • †††NR :
 YIT *†† : †IR • †NYTR : YIT :
 IY††RI YN† *††BI ††††††

Translitterering

anuitr : auk • kiti : auk • kar : auk •
 blisi • auk • tiarfr • þir • raistu •
 stain þina • aftir • kunlaif • fopur :
 sin han : fil • austr : miþ :
 ikuari kuþ heabi ontini

Normalisering

Andvettr ok kiti ok Karr ok Blesi ok Diarfr þæiR ræistu stæin þenna æftiR Gunnlæif, faður sinn. Hann fell austr með Ingvari. Guð hialpi andinni.

Översättning

Andvätt och kiti ok Kår och Bläse och Djärv de reste denna sten efter Gunnlev, sin fader. Han föll österut med Ingvar. Gud hjälpe anden.

Runstenen omtalas första gången på 1600-talet i Rannsakingarna efter antikviteter. Den låg då under den stenbro som ledde över ån strax norr om Ekilla. Där blev den liggande till 1860 då den flyttades på initiativ av Richard Dybeck. Av de bevarade berättelserna kan man utläsa att det inte var ett helt lätt företag. Efter ett misslyckat försök lyckades en arbetsstyrka på tolv man till sist bärga stenen ur vattnet och resa den cirka 25 meter norr om bron på den plats där den nu står. Alldeles intill finns av två högar och en stensättning. Om stenen ursprungligen har något samband med dessa fornlämningar vet vi inte. Vad vi däremot vet är två andra runstenar varit resta i anslutning till bron. Dessa har i början av 1800-talet flyttats till Ekolsund. En av dessa är omtalar också samma släkt som den här aktuella stenen. Den är rest över Andvätt av hans söner Gunnlev och Kår. Den ena sonen bär alltså samma namn som farfar, den andre samma namn som en farbror.

Av inskriften framgår att Gunnlev dött i österled tillsammans med Ingvar. Det finns ytterligare drygt 20 inskrifter i Mälardalen som kan knytas till denna expedition i österled som av allt att döma slutat tragiskt. Enligt den isländska sagan om Ingvar den vittfarne skall trettio skepp ha givit sig av från Gårdarrike, som var nordbornas namn på det ryska riket. Ingvar och flera av hans män skall ha dukt under av sjukdom. Efter Ingvars död splittrades de kvarvarande och endast ett skepp återvände till Gårdarrike. En av Ingvars män, islänningen Kettil, skall dock ha tagit sig till Sverige och berättat vad som hänt innan han återvände till sitt hemland. Enligt sagan skall Ingvars död ha inträffat 1041. Om denna uppgift är riktig har vi en för de vikingatida runinskrifterna mycket sällsynt hållpunkt för inskrifternas datering.

Den avslutande bönen och korset visar att familjen varit kristen. Av särskilt intresse är att det står anden i bestämd form. Bestämd form - alltså anden i mosats till den obestämda formen ande - är en grammatisk kategori som börjar växa fram under vikingatidens slut. Ännu i medeltidens landskapslagar är den ganska ovanlig. Just formen anden fanns dock i en annan numera försvunnen runinskrift bara en halvmil nordöst om Ekilla. De båda inskrifterna

VÄLJ RUNSTEN:

Välj en länk

VÄLJ LANDSKAP:

Välj en länk

Så hittar du dit:

Klicka på länken nedan till Eniros karttjänst.

Eniro.se

Foto: Iwar Andersson

kan emellertid inte ha utförts av samma person. Det har alltså funnits två vikingatida runristare i trakten som haft denna nymodighet i sitt språkbruk.

Ristaren Gunnar har namngett sig endast på denna sten. Han har dock flera karaktäristiska drag och ett stort antal runristningar har antagits vara ristade av honom. Om alla ristats av Gunnar eller om det är fråga om ett par ristare som arbetat i "Gunnars stil" råder det delade meningar om. Det senare alternativet är troligast.

Intill den röda runstenen U 225 finns en fyrkantig stenkrets som förmodligen har något samband med den tingsplats om omnämns i inskriften. Tingsplatsen var en en förnämlig placering för en runsten och flera av våra ståtligaste runstenar finns resta vid sådana, t. ex. Anundshögen utanför Västerås och Kjula ås mellan Strängnäs och Eskilstuna.

Se även:

Översätta runor - Om translitterering, normalisering och översättning av runor.

FMIS Fornsök - Läs mer om denna runsten i Fornsök.

Till Uppland

riksant@raa.se Webbredaktionen: redaktionen@raa.se | [Om webbplatsen](#)

Riksantikvarieämbetet Telefon: 08
-5191 8000 **Här finns vi**
E-post: